

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da tez-tez gender bərabərliyindən danışılır, qadın və kişi bərabərliyinin hər bir sahədə təmin olunmalı olduğu deyilir. Son illər Azərbaycanda gender bərabərliyini özündə ehtiva edən qanunvericilik aktları da, rəsmi sənədlər qəbul edilib, ölkəmiz bir sıra beynəlxalq konvensiyalara qoşulub.

Bu gün bütün sahələrdə qadın və kişi bərabərliyinin təmin edilməsi nəinki Azərbaycanda, eləcə də bütün dünyada tam təmin edilməyib. Elə sahələr var ki, orada kişilər, elə sahələr də var orada qadınların sayı daha çoxdur. Biz elm-təhsil və dövlət qulluğunda qadın və kişi bərabərliyinin hansı şəkildə təmin edildiyindən danışacağıq.

Elm, təhsil və dövlət qulluğunda kişi və qadın bərabərliyi özünü necə ifadə edir?

Bilirik ki, Azərbaycanda kişi və qadın bərabərliyinin tam şəkildə təmin edilməsi uzun illərdir müzakirə edilir. Bir qisim mütəxəssislər hesab edir ki, bu sahədə problemlər var, bəziləri isə əksini düşünür. Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanın aidiyyəti dövlət qurumlarının təşkilatçılığı ilə bu istiqamətdə tədbirlər keçirilir. Biz keçən il "Dövlət qulluğunda gender bərabərliyi: mövcud vəziyyət və çağırışlar" mövzusunda keçirilən tədbiri vurğulaya bilərik. Tədbir keçirilib. Tədbir Dövlət İmtahan Mərkəzi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi və Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin (GİZ) birgə təşkilatçılığı ilə keçirilmişdi. "Dövlət qulluğunda gender bərabərliyi üzrə Kurikulum", "Dövlət qulluğuna qəbul mexanizmləri və dövlət qulluğunda gender bərabərliyi" və "Dövlət qulluğunda vəzifədə yüksəliş prosesində və ehtiyat kadrların idarə edilməsində gender bərabərliyi" mövzularında təqdimatlar barədə bu gün də danışmaq olar. Heç şübhəsiz ki, dövlət qulluğunda gender bərabərliyinin praktiki aspektləri, gender bərabərliyinə nail olunması üçün tətbiqi mexanizmlər barədə məsələlər hər zaman mütəxəssisləri də aidiyyəti qurumları da ciddi maraqlandırır.

"Bizim dövlət qurumlarında 30 faizə yaxın qadınlar təmsil olunur"

Azərbaycan Milli Qeyri-Hökumət Təşkilatları Forumunun prezidenti Rauf Zeyni "Bakı-Xəbər"ə bildirdi ki, dövlət qulluğunda, idarəetməsində uzun müddət gender bərabərliyi məsələləri qaldırıldı: "Azərbaycan Respublikası elə dövrlərdəndir ki, orada qadınların rolunun

yüksək qiymətləndirilməsi, qadınlara çox yüksək səviyyədə imkan verilməsi, şərait yaradılması dövlət səviyyəsində aktual olub. Bunlardan irəli gələrək biz hər zaman dövlət qulluğunda qadınların artırılması barədə təşəbbüslər irəli sürmüşük. Bu gün ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın təmsalında da görürük ki, dövlətin digər strukturlarında da, Milli Məclisdə də, özəl sektorda da qadınlar rolu artır. Bu gün dövlət idarəetməsində qadın iştirakçılarının sayı artıb. Həmçinin düşünürəm ki, bizim dövlət qurumlarında 30 faizə yaxın qadınlar təmsil olunur. Bu da əlbəttə ki, böyük nailiyyətdir".

"Bu, vətəndaş cəmiyyətində daha yüksək səviyyədə öz həllini tapıb"

R.Zeyninin sözlərinə görə, amma vətəndaş cəmiyyətində, QHT-lərdə qadınlar 50 faiz təşkil edirlər, bu da vətəndaş cəmiyyətinin formatından irəli gəlir, burada heç bir məhdudiyyət yoxdur: "Fürsətdən istifadə edib bildirmək istəyirəm ki, dövlət qurumlarında hüquq bərabərliyi bütün mənələrdə qorunur, amma bu vətəndaş cəmiyyətində daha yüksək səviyyədə öz həllini tapıb. Düşünürəm ki, indən sonra da bu say inkişaf edəcək".

Azərbaycanda elmi fəaliyyət sahəsində gender problemləri...

Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin müəllimi, AMEA Hüquq və İnsan Haqları İnstitutunun doktorantı Sevda Aydın Kərimova Qadın Hüquqşünasları I Forumunda çox maraqlı fikirlər bildirib. "Ümumi hesablamalara görə, Azərbaycan Respublikasında elmi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin təqribi 52%-ni qadınlar təşkil edir. Dünya göstəricilərindən təqribi 35%-dən xeyli yuxarıda duran bu göstərici konkret elmi fəaliyyətlə məşğul olan qadınlara aiddir. Əgər elmlə bağlı yardımcı sahələrlə məşğul olan qadınların sayını da əlavə etsək onların kişilərlə müqayisəsi bu rəqəmi daha da yüksək faizə qaldırır.

Elmə daha çox əhəmiyyət verən, dünya elminin inkişafında xüsusi rolu olan Yaponiya, Almaniya və İngiltərədə bu göstərici 16-25% arasında dəyişir. Müqayisə üçün deyək ki,

Azərbaycanın elm, təhsil və dövlət qulluğunda gender məsələsi..

Yaponiyada elmlə məşğul olanların 16%-i qadınlardır, bizdə 52%.

Elmi tədqiqat müəssisələrində çalışan alim qadınların sayının tədrisdə daha çox olduğu məlum olub.

Maraqlıdır ki, elmi fəaliyyətin mərhələlərinin aşağı pilləsində qadınların sayı çoxluq təşkil edir, qalxdıqca kəskin şəkildə azalır. Magistratorda təhsil alanlar arasında qadınlar - qızlar çoxluq təşkil edir. Doktorantura mərhələsində olan qadınlar bir neçə faiz azalır. Fəlsəfə doktorluğu mərhələsində də qadınların sayında üstünlük var, yeni faiz hesabı yuxarıdır. Lakin elmlər doktorlarının, professorların, akademiklərin sayında kəskin olaraq kişilərin üstünlüyü hiss olunur.

Elmi tədqiqat müəssisələrinin, elmi idarələrin, ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, aparıcı şəxsləri arasında qadınlar olsa da onların sayı bu sahədə çalışanların 10-12%-ni təşkil edir. Bu rəqəmlərin bu günkü dəqiqliyinə əmin olmaq üçün bərabər, prinsipçə aşağı-yuxarı kişi və qadınların elmi fəaliyyətinin bu günkü münasibəti belədir.

Hətta bu rəqəmlər səviyyəsindən baxanda da Azərbaycanda alimlərin və elmi fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin arasında qadınların sayı kişilərin sayından çoxdur.

Hazırda tibb sahəsində fəaliyyət göstərən elmi tədqiqat institutları "Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi" publik hüquqi şəxsin (TƏBİB) tabeliyinə verilmişdir. TƏBİB Elmi tədqiqat və təhsil departamentinin Elmi tədqiqatların koordinasiyası şöbəsinin 2022-ci ilin əvvəlinə verdiyi məlumata əsasən, elmi işçilərin ümumi sayı 436-dır, onlardan 310 nəfəri qadın, 126 nəfər isə kişilər təşkil edir. Bu isə konkret TƏBİB tabeliyində səhiyyə sahəsində çalışan elmi işçilərin 71% qadın, 29%

25%-ni qadınlar olduğu Almaniya ilə müqayisə edərkən sevinməliyəm ya kədərlənməliyəm".

"Kişilərdən sayca çox olan qadınların ciddi elmi konfranslarda..."

Mütəxəssis onu da qeyd edib ki, ölkəmizdə elmə və elmi tədqiqat fəaliyyətinə axının və kişilərin elm sahəsindən uzaqlaşmasının ciddi müqayisəsi edilməli, dərin analiz aparılmalıdır: "Müzakirə olunmalı faktıdır ki, niyə fəlsəfə doktorluğuna qədər gələn qadınlar sonradan dərin tədqiqatlardan uzaqlaşır. Kişilərdən sayca çox olan qadınların ciddi elmi konfranslarda iştirakı, məruzəsi, dünya səviyyəli jurallarda məqalələrlə çıxış etməsi kişilərlə müqayisədə dəfələrlə azdır..." Ekspert qeyd edib ki, elmdə gender bərabərliyinin təmin edilməsi, elmi fəaliyyətlə məşğul olan qadınların əldə etdiyi elmi nəticələrin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, tədqiqatların dərinliyinin və davamlılığının formalaşması və s. üçün ciddi sosial-siyasi, elmi-strateji, iqtisadi və mənəvi stimullaşmaya ehtiyac vardır.

İradə SARIYEVA

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.